

สมรรถภาพทางสังคมของเด็กออทิสติกในโรงเรียนประถมศึกษา
Social Competence of Upper Primary School Children with Autism

รับบทความ	01/02/2023
แก้ไขบทความ	20/02/2023
ยอมรับบทความ	04/04/2023

กมลภรณ์ สิทธิจันทร์¹
Kamalaporn Sittichan

บทคัดย่อ

ความบกพร่องทางสมรรถภาพทางสังคมเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของเด็กออทิสติก ถึงแม้ว่าเด็กกลุ่มนี้จะได้รับการฝึกฝน การช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แต่เมื่อเด็กออทิสติกก้าวเข้าสู่วัยเรียนและเข้าสู่สังคมที่กว้างขึ้น มีเพื่อนมากมาย ที่มีระบบระเบียบ และมีมารยาททางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการรอคอยในการเล่นกับเพื่อน เป็นต้น ดังนั้นเด็กกลุ่มนี้จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝน และช่วยเหลือทางด้านสมรรถภาพทางสังคม บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับความบกพร่องด้านสมรรถภาพทางสังคม และแนวโน้มการพัฒนาสมรรถภาพทางสังคมของเด็กออทิสติกในระดับประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้เด็กกลุ่มนี้มีสมรรถภาพทางสังคมที่ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: เด็กออทิสติก ระดับประถมศึกษาตอนปลาย สมรรถภาพทางสังคม

Abstract

Social competence deficits is one of the major problems of children with autism. Some children with autism have received trainings and supports when they are young. However, when they enter school, they also enter a larger society, have more friends, and find that the society have rules, procedures, and etiquettes that they have to follow. For example, they need to be able to wait to play with friends. Therefore, children with autism need trainings and supports on social competence. This paper aims at describing social competence deficits in children with autism, and trends in promoting social competence for upper primary school children with autism. This is in order to provide information for improving social competence in the children. With

¹นักวิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Educator , Faculty of Education , Srinakharinwirot University

improved social competence, children with autism are likely to live more happily in the society and have better qualities of lives.

Keywords: *children with, primary school, social competence*

บทนำ

“ออทิสติก” (autism spectrum disorder) เป็นโรคที่รู้จักกันมาเกือบ 80 ปีแล้ว มีชื่อเรียกหลากหลาย และมีการเปลี่ยนแปลงการเรียกชื่อเป็นระยะ เช่น ออทิสติก (autistic disorder) ออทิสซึม (autism) ออทิสติก สเปกตรัม (autism spectrum disorder) พีดีดี (Pervasive Developmental Disorders : PDDs) พีดีดี เอ็นโอเอส (PDD, Not Otherwise Specified) และแอสเพอร์เกอร์ (asperger’s disorder) เป็นต้น จนในปัจจุบันตกลงใช้คำว่า “autism spectrum disorder” ตามเกณฑ์คู่มือการวินิจฉัยโรคทางจิตเวชฉบับล่าสุด DSM-5 ของสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน (ทวิศักดิ์ สิริรัตน์เรขา, 2565: ออนไลน์) ออทิสติกมีความผิดปกติที่หลากหลายที่เห็นได้ชัดเจนคือ ความผิดปกติของการพัฒนาทางด้านสังคม ความสามารถในการสื่อสาร และความผิดปกติด้านพฤติกรรม และความผิดปกติเหล่านี้ยังส่งผลกระทบต่อทางด้านภาษา อัจฉินภาษา และทักษะทางสังคมด้วย ทั้งนี้ นักจิตวิทยาทั่วโลกอธิบายว่า บุคคลออทิสติก คือ บุคคลทั่วไปที่มีพฤติกรรมบางอย่างมากเกินไป หรือพฤติกรรมบางอย่างน้อยเกินไป ในภาษาอังกฤษจะใช้คำอธิบายว่า “A person with autism” หมายถึง คน ๆ หนึ่งที่มีภาวะออทิสซึมอยู่ในตัว ซึ่งภาวะนี้จะอยู่กับคนนั้นไปตลอดชีพ ถ้าได้รับการบำบัดตั้งแต่เล็ก โอกาสจะพัฒนาไปสู่ภาวะใกล้เคียงกับคนปกติจะมากขึ้น แต่อาจไม่ได้หายไปร้อยเปอร์เซ็นต์ (ดารณี อุทัยรัตนกิจ, 2561: ออนไลน์)

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เด็กออทิสติกประสบปัญหาในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การสื่อสารและพฤติกรรมซ้ำ ๆ เด็กออทิสติกไม่ได้ขาดทักษะเหล่านี้แต่ทักษะเหล่านี้ไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตามวัยของเขา ดังนั้นจึงทำให้ประสบปัญหาในการทำความเข้าใจ ปัญหาพฤติกรรม ซึ่งเสี่ยงต่อการถูกกลั่นแกล้ง (Senapaty, 2019: 21-22) ทำให้เกิดการพัฒนาในทางลบ และส่งผลให้เด็กเป็นโรคซึมเศร้า วิตกกังวล ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสุขภาพ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถภาพทางสังคมกับปัญหาพฤติกรรมที่ได้รับความสนใจอย่างที่เป็นอยู่ ปรากฏว่าการส่งเสริมสมรรถภาพทางสังคมในเด็กและเยาวชนอาจเป็นทางเลือกที่ทำได้จริงหรือเป็นความพยายามในการลดปัญหา (Hukkelberg et al., 2019) ซึ่งปัญหาความยากลำบากเหล่านี้จะ

พัฒนาเป็นปัญหาในการปรับตัวในระยะยาว รวมไปถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำด้วย (Legkauskas & Legkauskiene, 2019)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ นำเสนอเกี่ยวกับความบกพร่องด้านสมรรถภาพทางสังคมของเด็กออทิสติกที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 การฝึกสมรรถภาพทางสังคม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางสังคมในเด็กออทิสติกที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 เพื่อพัฒนาให้เด็กมีสมรรถภาพทางสังคมที่ดีขึ้น รวมทั้งแนวโน้มในการพัฒนาสมรรถภาพทางสังคมในอนาคต

สมรรถภาพทางสังคม

ในการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นไม่สามารถปฏิเสธได้ว่ามนุษย์ได้มีการดำเนินชีวิตในรูปแบบลักษณะทางสังคม ที่เต็มไปด้วยความหลากหลาย มนุษย์เชื่อมโยงโดยตรงกับมนุษย์คนอื่นตั้งแต่วัยแรกเกิด ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของแต่ละคนพัฒนาได้มากมายวิธีทางที่แตกต่าง ดังนั้นทุกคนจึงต้องการสมรรถภาพทางสังคม และทักษะทางสังคม ความสำคัญของสมรรถภาพทางสังคมและทักษะทางสังคมมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นมากในการดำเนินชีวิตประจำวัน สมรรถภาพทางสังคมมีข้อกำหนดที่มากกว่าทักษะทางสังคม มันเป็นชุดที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงถึงกันของทักษะที่ช่วยให้เราสามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและเริ่มต้นและรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้

สมรรถภาพทางสังคมสะท้อนถึงการทำงานสามด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจ: เข้าใจกฎเกณฑ์ทางสังคม สามารถเข้าใจมุมมองของผู้อื่น และการรับ การจดจำ และการแสดงความคิดเห็นต่อผู้อื่น 2) อารมณ์ สามารถจัดการ หรือระดับของอารมณ์กับสถานการณ์ทางสังคม 3) ด้านพฤติกรรม การใช้ทักษะทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับวัย เช่น การผลัดการเล่น การสบตา สนทนาที่เห็นพ้องต้องกัน เจรจาข้อขัดแย้ง เป็นต้น กล่าวอีกนัยหนึ่งสมรรถภาพทางสังคมคือความสามารถในการจัดการกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ หรือการเข้ากันได้ดีกับผู้อื่นความสามารถในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและตอบสนองในรูปแบบการปรับตัวในสภาพแวดล้อมทางสังคม เนื่องจากความซับซ้อนของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สมรรถภาพทางสังคมเป็นผลจากความสามารถทางปัญญาที่หลากหลาย กระบวนการทางอารมณ์ ทักษะการพูด การรับรู้ทางสังคม และค่านิยมส่วนบุคคลและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อให้ความเข้าใจในแนวคิดนี้ซับซ้อนยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมทางสังคมขึ้นอยู่กับลักษณะพัฒนาการ สถานการณ์ทางสังคมที่เฉพาะเจาะจง การรับรู้ อารมณ์ ทักษะด้านพฤติกรรม ค่านิยม และความตระหนักสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในพฤติกรรมกรเข้าร่วมในสังคม ทั้งนี้ Reitz (2012: 8 cited by Gedviliene et al., 2014) ได้อธิบาย

ถึงคำจำกัดความสมรรถภาพทางสังคมไว้ว่าสมรรถภาพทางสังคม คือผลรวมของความรู้และทักษะของบุคคลที่กำหนดคุณภาพของสมรรถภาพทางสังคม พฤติกรรม ดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า สมรรถภาพทางสังคมคือพฤติกรรมของบุคคลซึ่งนำไปสู่สถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจงเพื่อความสำเร็จของเป้าหมายของบุคคลและขณะเดียวกันสังคมก็ยอมรับพฤติกรรมนั้น ๆ (Gedvilienė et al., 2014) สมรรถภาพทางสังคมถูกกำหนดให้เป็นชุดของทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับความสำเร็จของเป้าหมายในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Monnier, 2015; Rose-Krasnor, 1997 cited by Legkauskas & Magelinskaite-Legkauskiene, 2019) สมรรถภาพทางสังคมของเด็กส่วนใหญ่จะถูกประเมินโดยผู้ปกครอง ครู และเพื่อน ซึ่งมักจะแยกความแตกต่างของทักษะที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพทางสังคมและทักษะที่ระบุมีแนวโน้มที่จะเกี่ยวข้องกับบริบทที่บ้าน กิจกรรมที่ทำกับเพื่อน หรือกิจกรรมที่ทำในชั้นเรียน (Lillvist et al., 2013) ก่อนที่เด็กจะเข้าเรียนในโรงเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา Cooper & Farran (1988) แนะนำว่าให้แยกสมรรถภาพทางสังคมที่แตกต่างกันออกเป็น 2 รูปแบบ รูปแบบ 1 เป็นการฝึกสมรรถภาพทางสังคมที่ครอบคลุมทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ และรูปแบบที่ 2 จะฝึกทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทั้งนี้ในรูปแบบแรกฝึกให้มีทักษะที่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะการกำกับตนเอง ทักษะการฟัง เป็นต้น ในทางกลับกันทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ก็คือทักษะ การแบ่งปัน การให้ความร่วมมือ การเริ่มต้นในทางบวกที่จำเป็นเพื่อการดำเนินงานที่ราบรื่นในกลุ่มสังคมที่ประกอบขึ้นเป็นบริบทของการเรียนรู้ (McClelland, Acock & Morrison, 2006; Lim, Rodger & Brown, 2013) ทั้งนี้สมรรถภาพทางสังคมยังถูกมองว่าเป็นความสามารถทั่วไปในการบูรณาการความรู้ความเข้าใจ ผลกระทบ และพฤติกรรมเพื่อที่จะให้เด็กประสบความสำเร็จกับการทำงานทางสังคมที่เฉพาะเจาะจงและเพื่อให้บรรลุผลการพัฒนาในเชิงบวก (Elliott, Busse & Gresham, 1993 cited by Finne & Svartdal, 2017) บุคคลที่มีสมรรถภาพทางสังคมควรมีความรู้ความเข้าใจอารมณ์และความสามารถทางพฤติกรรม มีข้อเสนอแนะว่ามีกลุ่มสมรรถนะหลัก 5 กลุ่ม ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการตนเอง การรับรู้ทางสังคม ทักษะด้านความสัมพันธ์ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ (Greenberg et al., 2017) เด็กที่มีสมรรถภาพทางสังคมต้องมีความรู้ความเข้าใจ อารมณ์และความสามารถทางพฤติกรรม มีข้อเสนอแนะว่ามีกลุ่มสมรรถนะหลัก 5 กลุ่ม ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการตนเอง การรับรู้ทางสังคม ทักษะด้านความสัมพันธ์ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ (Greenberg et al., 2017) สมรรถภาพทางสังคมเป็นพัฒนาการอย่างหนึ่งของเด็กที่ต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาตั้งแต่ในช่วงปฐมวัย เพราะสมรรถภาพทางสังคมเป็นปัจจัยที่ทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จเมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่องค์ประกอบของ สมรรถภาพทางสังคม แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ทักษะสังคม คือ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ การสื่อสาร การแสดงบทบาททาง

สังคมที่ถูกกาลเทศะ 2) ศักยภาพทางสังคม คือ ความสามารถทางอารมณ์ การกำกับตนเองการรับรู้ ความคิด และความรู้สึกของผู้อื่น ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่น 3) การปรับตัวทางสังคม คือ การคิดใช้เหตุผล ความสามารถในการเลือกวิถี การแก้ปัญหาที่เหมาะสม การพัฒนาสมรรถภาพทางสังคมจำเป็นต้องมีขั้นตอนและวิธีการอย่างเป็นลำดับ ต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานก่อนแล้ว จึงจัดประสบการณ์ให้ได้มีโอกาสนำทักษะพื้นฐานนั้น ๆ มาจัดสรร บูรณาการและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ อย่างเหมาะสม โดยต้องเลือกใช้วิธีการพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (สถาพร อิมเอม, 2562) สมรรถภาพทางสังคมและอารมณ์เป็นสิ่งสำคัญในสิทธิของตนเอง และยังพบว่ายังมีส่วนประกอบอีกมากมายในการพัฒนาในเชิงบวก ซึ่งรวมถึงเด็กที่มีความสามารถในการสร้างมิตรภาพและความผาสุกทางจิตใจตลอดชีวิตของพวกเขาในระดับที่สูงขึ้นของคุณค่าในตนเองและความสำเร็จทางวิชาการ อีกทั้ง การถูกเพื่อนกลั่นแกล้ง พฤติกรรมที่มีความก้าวร้าว หรือภาวะซึมเศร้าที่ลดลง

สมรรถภาพทางสังคมในเด็กออทิสติก

ความบกพร่องทางสมรรถภาพทางสังคมของเด็กที่มีภาวะออทิสติก แสดงออกมาให้เห็นในด้านต่อไปนี้ 1) ไม่เข้าใจภาษาท่าทาง (nonverbal interactions) เช่น อ่านสีหน้าท่าทาง หรือการสบตากับคนที่กำลังสื่อสารด้วย 2) การสร้างและคงความสัมพันธ์ (reciprocal interactions) จาก การที่ขาดความสามารถในการเข้าใจภาษา โดยเฉพาะภาษาที่เป็นนามธรรม การพูดในระดับเสียงที่ผิดปกติจากคนทั่วไป การพูดทวนคำ และไม่สามารถเข้าใจความรู้สึก ความคิด ความต้องการของผู้อื่น ทำให้ไม่เข้าใจความสำคัญของการสร้างและคงความสัมพันธ์กับผู้อื่น 3) มีความยากลำบากหรือไม่สามารถเข้าใจความคิด ความรู้สึกของผู้อื่น ไม่เข้าใจว่าการกระทำของตนเองมีผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไร 4) มีความยากลำบากในการแก้ปัญหา (problem solving) 5) ขาดความสามารถในการคิดสิ่งที่เป็นามธรรมและการคิดเชื่อมโยง 6) มักมีความเครียดและกังวลกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่พบ เพราะ ไม่สามารถเข้าใจเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่พบ เช่น เห็นเพื่อนหัวเราะ แต่ไม่เข้าใจว่าเพื่อน หัวเราะเรื่องขำขัน เพราะตนเองไม่เข้าใจเรื่องขำขัน อยากเล่นกับเพื่อนแต่ไม่รู้จะเล่นอย่างไร 7) ไม่เข้าใจอารมณ์ และการกระทำของตนเอง (lack of understanding of self) (ผดุง อารยะวิญญู, 2546) เด็กที่มีภาวะออทิสติกจะพบว่าการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนั้นเป็นเรื่องที่ยากมาก ไม่มีแรงจูงใจในการเข้าสังคม ไม่ค่อยสนใจคนอื่น ยากที่จะเข้าใจสิ่งที่คนอื่นเข้าใจเด็กกลุ่มนี้จะเหมือนติดอยู่ในโลกของตัวเอง ไม่ชอบให้ใครมาทัก ไม่ชอบการบังคับ และจะแสดงออกถึงความพึงพอใจกับกิจกรรมที่ชอบและชอบที่จะมีส่วนร่วมกับผู้ใหญ่มากกว่าเพื่อนรุ่นเดียวกัน ยิ่งคุ้นเคยมากเด็กก็ให้ความร่วมมือและ

มีส่วนร่วมด้วยมากขึ้นเท่านั้น แต่เด็กกลุ่มนี้บางคนชอบเข้าสังคม อาจจะเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมตามเงื่อนไขเท่านั้น หรืออาจเข้าไปในพื้นที่ส่วนตัวของผู้อื่นอย่างไม่เหมาะสม ทำให้เกิดข้อผิดพลาดโดยไม่รู้ตัว เช่น การสนทนากับผู้อื่น เด็กกลุ่มนี้จะพูดมากเกินไปเกี่ยวกับสิ่งที่ตัวเองสนใจและไม่รู้ว่าคู่สนทนามีความเบื่อหน่ายและไม่สนใจ การขาดความตระหนักทางสังคมนี้ยังหมายถึงเด็กที่มีปัญหาในการทำความเข้าใจและปฏิบัติตามกฎของสังคม เช่น การต่อแถว การพูดแทรกผู้อื่น เป็นต้น (Manikiza, 2015: online)

อีกทั้งในสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและเด็กที่มีภาวะออทิสติกก็มักจะพบว่าเป็นสิ่งที่ยากที่จะทำความเข้าใจ และมักจะทำตัวเหินห่าง แต่ในทางกลับกัน ก็อาจจะมีบางคนที่เหมาะสมอยู่กับกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยไม่สนใจคนอื่น การมีส่วนร่วมทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับเด็กออทิสติกเพราะพวกเขามีปัญหาในการสบตา การรับรู้ การเข้าใจทางสังคม เช่น การแสดงออกทางสีหน้า น้ำเสียง หรือการแสดงท่าทางอวัจนภาษา การเข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ จากบุคคลอื่น เป็นต้น (Senapaty, 2019: 57) ความบกพร่องทางด้านทักษะสังคมเป็นความบกพร่องที่สำคัญ ประกอบด้วย ความบกพร่องเกี่ยวกับความเข้าใจทางอารมณ์ ไม่สามารถตีความอารมณ์ที่ผู้อื่นแสดงออกได้ ไม่สามารถอธิบายความสนใจ อารมณ์ของตนเมื่อสนทนากับผู้อื่นได้ ไม่สามารถแสดงออกท่าทางเพื่อการสื่อสาร (ไม่สบตาขณะสนทนา การตีความสีหน้า ท่าทางที่คู่สนทนาแสดงออก) และบกพร่องในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ไม่สามารถเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เล่นกับเพื่อนไม่เป็น ขาดความสนใจเพื่อนขณะทำกิจกรรม เป็นต้น การที่เด็กที่มีภาวะออทิสติกไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนได้ ไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนนั้นจะมีผลทำให้เด็กที่มีภาวะออทิสติกมีความรู้สึกโดดเดี่ยว วิตกกังวล และซึมเศร้า (Larsgaard et al., 2010; Mandelberg, et al., 2014 อ้างใน นาดลดา ตะวันกาญจนโชติ, 2559) เด็กที่มีภาวะออทิสติกมีปัญหามรรถภาพทางสังคมในหลาย ๆ ด้าน และเป็นปัญหาที่สำคัญ เนื่องจากสมรรถภาพทางสังคมที่ทำให้เด็กที่มีภาวะออทิสติกสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างได้ ทั้งในและนอกโรงเรียน ความบกพร่องทางสมรรถภาพทางสังคมถือว่าเป็นสิ่งที่ปัญหาสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิสติกเป็นอย่างมาก หากเด็กไม่ได้รับการฝึกฝนจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน และทางด้านจิตใจ ซึ่งจะทำให้เด็กดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างยากลำบากและโดดเดี่ยว

แนวโน้มการพัฒนาสมรรถภาพทางสังคมในอนาคต

เมื่ออินเทอร์เน็ตมีบทบาทในชีวิตของเรามากขึ้น ระบบการศึกษาที่เริ่มพัฒนาเข้าสู่ระบบ online หรือ network ที่ผู้เรียนสามารถเข้าสู่ระบบข้อมูลได้ด้วยตนเอง ซึ่งในปัจจุบันเราสามารถเห็น

ได้ชัดเลยว่า โลกแห่งการศึกษาได้มีความก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ รูปแบบการเรียนรู้ก็ควรมีการปรับปรุงเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย โดยเฉพาะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จะมีการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สร้างสรรค์ ทำทาย และมิตรภาพซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งของการพัฒนาสมรรถภาพทางสังคมเพราะความอยากรู้อยากเห็น ความมั่นใจในตนเอง การควบคุมตนเองและความร่วมมือ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เล่นกับผู้อื่นเพื่อเพิ่มความสามารถ เพื่อรักษาความสัมพันธ์ด้วยการสร้างทักษะการทำงานร่วมกันการเล่นอย่างกระตือรือร้นและต่อเนื่องกับผู้อื่นทำให้เด็กต้องใช้ภาษาเพื่อประกอบการสนทนาที่มีความหมาย และใช้ทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งเพื่อประนีประนอมและพยายามแก้ปัญหาด้วยวิธีที่สังคมยอมรับผ่านประสบการณ์และการสนับสนุนที่เหมาะสมจากผู้ใหญ่เด็กสามารถค้นพบว่าการร่วมมือและการทำงานร่วมกันมักจะสนุกกว่า สร้างสรรค์กว่า และให้ผลลัพธ์ที่ดีกว่า และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มก็แข็งแกร่งขึ้น (KidsMatter Early Childhood (KMEC), 2012) ทั้งนี้วิธีการสอนสมรรถภาพทางสังคม ให้กับนักเรียนออทิสติกวัยเรียน มีดังนี้ 1) การใช้เรื่องราวทางสังคม (social story) เป็นการแต่งเรื่องราวทางสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนออทิสติก และแก้ไขพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เหมาะสม 2) การใช้วิดีโอเป็นแบบอย่าง (video modeling) เป็นการฝึกให้นักเรียนออทิสติก สังเกตพฤติกรรมที่เหมาะสมที่ต้องการสร้างในวิดีโอ และเลียนแบบตาม มีผลทำให้นักเรียนออทิสติกมีทักษะการสื่อสารและพฤติกรรมการทำงานเพิ่มมากขึ้น 3) การสอนด้วยกลุ่มเพื่อน (peer-mediated intervention) เป็นรูปแบบที่ผู้ฝึก จะมีการฝึกเพื่อนเพื่อเป็นตัวแบบในการเล่นและช่วยในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมสำหรับ นักเรียนออทิสติก ผลทำให้มีทักษะทางสังคมที่ดีขึ้น 4) การฝึกทางทฤษฎีจิต (theory of mind) การสอนด้วยวิธีนี้มีรูปแบบการฝึกที่แตกต่างกัน เช่น มองหน้าสบตา การแสดงสีหน้า อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่นจากรีวิวและเหตุการณ์ ทำให้นักเรียนออทิสติก สามารถเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก และตีความอารมณ์ผู้อื่นได้ (นาถลดา ตะวันกาญจน์โชติ, 2559: 4) การส่งเสริมพัฒนาการในการดำรงชีวิตในสังคมและสภาพแวดล้อม กิจกรรมที่สามารถทำได้ง่ายไม่ยุ่งยากจนเกินไป เช่น กิจกรรมเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง เช่น การฝึกสังเกต จดจำลักษณะของบุคคลในครอบครัว การทักทายบุคคลที่รู้จัก การเล่นกับเพื่อนอย่างถูกวิธี กิจกรรมเสริมสร้างมารยาทและการปฏิบัติต่อผู้อื่น เช่น การทักทายเพื่อนหรือผู้ใหญ่ การกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับสิ่งของหรือได้รับการช่วยเหลือ การเข้าแถวรอตามลำดับ การนั่งอย่างถูกวิธี อีกทั้งกิจกรรมการเสริมการเข้าสังคมและใช้บริการสาธารณะ โดยพาเด็กไปในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้สังเกตและเรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ เช่น ตลาด ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล โรงเรียน ห้องน้ำสาธารณะ เป็นต้น

ทั้งนี้การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือบำบัดเพื่อช่วยเหลือสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิสติก คือ เทคโนโลยีเสมือนจริง (virtual reality : VR) ซึ่งเหมาะสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิสติก VR ยังมีความสามารถในการกระตุ้นความสามารถในการปรับเปลี่ยนทางประสาทสัมผัส และยังลดการมีส่วนร่วมของผู้อื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเริ่มต้นของการฝึกอีกด้วย และไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นสภาพแวดล้อมที่เรียบง่าย เป็นสภาพแวดล้อมที่แท้จริงในแง่ของภาพและบริบทต่าง ๆ (Kuriakose et al, 2013: online) ไปจนถึงการเน้นการจำลองผู้เล่นหลายตามสถานการณ์ที่เป็นไปตามการเรียนรู้ใน VR อีกทั้งยังสนับสนุนการเล่นตามบทบาททางสังคม เกม การบังคับใช้สมรรถภาพทางสังคมที่เน้นการเล่น เกม และการสื่อสารทางสังคม ทำให้สมรรถภาพทางสังคมของเด็กที่มีภาวะออทิสติกประสบความสำเร็จมีพัฒนาการที่ดีขึ้น (Abstract, Moon & Sokolik, 2022) การพัฒนาสภาพแวดล้อมเสมือนจริง (VRE) เป็นการนำเสนอเครื่องมือการฝึกอบรมที่มีแนวโน้มที่ดีในโลกเสมือนจริงที่สร้างขึ้นโดยคอมพิวเตอร์สามารถสร้าง VRE เพื่อจำลองสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริงได้ในขณะเดียวกันก็สามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่หาได้ยากหรือไม่เคยพบเจอในชีวิตจริงตัวอย่างเช่น สภาพแวดล้อมที่มีหิมะ เป็นต้น (Ngar, Yuan & Shing Ip, 2018)

สรุป

สมรรถภาพทางสังคมในเด็กที่มีภาวะออทิสติก เป็นสิ่งสำคัญ หากเด็กไม่ได้รับการฝึกฝนก็จะทำให้พัฒนาการทางด้านสมรรถภาพของเด็กที่มีภาวะออทิสติกอยู่ในระดับที่ต่ำ และสมรรถภาพทางสังคมจะส่งผลโดยตรงกับคุณภาพชีวิตของเด็ก หากเด็กมีสมรรถภาพทางสังคมที่ดีขึ้น ก็จะทำให้เด็กมี ชีวิตที่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และมีการดำเนินชีวิตประจำวันที่ดีขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย

เอกสารอ้างอิง

ดารณี อุทัยรัตนกิจ. (2561). **เปิดโลกความรู้เด็กออทิสติกในสังคมไทย ผ่านสายตา**

ของ รศ.ดร.ดารณี อุทัยรัตนกิจ. คันเมื่อ พฤศจิกายน 25, 2565,

จาก <https://www.the101.world/daranee-interview/>

นาถดา ตะวันกาญจน์โชติ. (2559). **ทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกวัยเรียน. วารสารการ**

พยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, 30 (2), 1-21.

ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา. (2565). **ออทิสติก. คันเมื่อ พฤศจิกายน 22, 2565, จาก**

<https://www.happyhomeclinic.com/au21-autism-faq.html>

- ผดุง อารยะวิญญู. (2546). **วิธีการสอนเด็กออทิสติก**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถาพร อิมเอม (2562). **โปรแกรมการพัฒนาสมรรถภาพทางสังคมเด็กและเยาวชนโดยใช้ฐานแนวคิดการบำบัดโดยการแสดงออก (expressive therapy): กรณีศึกษาสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Abstract, F. K., Moon, J. & Sokolik, Z. (2022): Virtual reality–based social skills training for children with autism spectrum disorder. **Journal of Special Education Technology, 37** (1), 49 –62
- Cooper, D. H. & Farran, D. C. (1988). Behavioral risk factors in kindergarten. **Early Childhood Research Quarterly, 3** (1), 1-19.
- Finne, J. N. & Svartdal, F. (2017, November). Social perception training: improving social competence by reducing cognitive distortions. **Special Issue, 9** (2), 44-45.
- Gedviliene, A. et al. (2014). The social competence concept development in Higher education. **European Scientific Journal October, 10** (28), 2014. 36-49.
- Greenberg, M. et al. (2017). Social and emotional learning as a public health approach to education. **The Future of Children, 27** (1), 13-32.
- Hukkelberg, S. et al. (2019). **The relation between behavioral problems and social competence: A correlational Meta-analysis**. n.p.
- Legkauskas, V. & Magelinskaite-Legkauskiene, S. (2019). Importance of social competence at the start of elementary school for adjustment indicators a year later. **Issues in Educational Research, 29** (4), 201.
- Kuriakose, S. et al. (2013). **A Step towards virtual reality based Social communication for children with autism**. Retrieved December, 15, 2565, form https://www.researchgate.net/publication/271556222_A_step_towards_virtual_reality_based_social_communication_for_children_with_Autism.
- Lillvist, A. et al. (2009). The construct of social competence - how preschool teachers define social competence in young children. **International Journal of Early Childhood, 41** (1), 51-68. <https://doi.org/10.1007/BF03168485>

